

Διαταραχές ροής της ομιλίας

Τραυλισμός

Ο τραυλισμός είναι μια δυσκολία στη ροή της ομιλίας. Εκδηλώνεται με «κόλλημα/μπλοκάρισμα» στην αρχή ή τη μέση της λέξης, σαν επανάληψη συλλαβών ή σαν επιμήκυνση ήχων. Πιο συχνά παρουσιάζεται στην έναρξη μιας φράσης και μπορεί να συνοδεύεται από συσπάσεις του προσώπου ή του σώματος και αυξημένη μυϊκή ένταση. Είναι μια δυσκολία στη ροή της ομιλίας η οποία μπορεί να επηρεάζει σημαντικά την ευκολία με την οποία ο άνθρωπος επικοινωνεί. Μπορεί να τον οδηγεί στο να αλλάζει τα λόγια του, να αποφεύγει λέξεις, πρόσωπα ή περιστάσεις, ακόμη και να παραιτηθεί από την επιθυμία του να επικοινωνήσει λεκτικά. Η προσπάθεια που κάνει το άτομο που τραυλίζει να σταματήσει ή να αποφύγει τον τραυλισμό προκαλεί έντονη ψυχολογική πίεση και πιθανώς μια αίσθηση ανεπάρκειας και ματαιώσης της επιθυμίας για επικοινωνία. Τα συναισθήματα που αναπτύσσονται σχετικά με τον τραυλισμό αποτελούν τα “εσωτερικά” χαρακτηριστικά του, τα οποία, αυξανόμενα με το χρόνο, τον συντηρούν.

Συνήθως ένας ενήλικας με τραυλισμό εμφανίζει τη διαταραχή αυτή από την παιδική του ηλικία. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις, όπου βλάβη στο κεντρικό νευρικό σύστημα μπορεί να οδηγήσει στην εμφάνιση νευρογενούς επίκτητου τραυλισμού. Αιτίες του νευρογενούς επίκτητου τραυλισμού είναι τα Αγγειακά Εγκεφαλικά επεισόδια, κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις, όγκοι. Τα συμπτώματα της διαταραχής διαφέρουν ανάλογα με την θέση και την σοβαρότητα της βλάβης.

Ταχυλαλία

Η ταχυλαλία είναι μια διαταραχή της ροής της ομιλίας, κατά την οποία ο λόγος χαρακτηρίζεται από μια υπερβολική ταχύτητα και ανυπαρξία παύσεων. Κατά τη διάρκεια της ομιλίας η άρθρωση και η φώνηση παρουσιάζουν αποκλίσεις και συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια της ομιλίας έχουμε συχνές εισπνοές και ακατάστατο ρυθμό στην εκφώνηση των λέξεων και στα μεταξύ των λέξεων κενά. Ο λόγος ενός ατόμου με ταχυλαλία χαρακτηρίζεται από ημιτελείς προτάσεις, στις οποίες απουσιάζουν, παραμορφώνονται, κόβονται φωνήματα, συλλαβές ή ακόμη και ολόκληρες λέξεις. Οι επιπτώσεις της ταχυλαλίας στο άτομο πολλές φορές δεν περιορίζονται μόνο στον προφορικό λόγο αλλά και στο γραπτό με παραλείψεις γραμμάτων και παραποίηση λέξεων χαρακτηριστικά που είναι εμφανή και κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης.

Πολλές φορές μάλιστα η διαταραχή έχει αντίκτυπο και στις κινήσεις του σώματός του, οι οποίες είναι απότομες, βιαστικές, χωρίς ρυθμό. Χαρακτηριστικό αυτών των ατόμων είναι ότι δεν έχουν συνείδηση της κατάστασής τους.

Επίκτητες διαταραχές ομιλίας

Όταν αναφερόμαστε σε επίκτητες διαταραχές ομιλίας, μιλάμε για άτομα που ενώ είχαν μία

φυσιολογική ανάπτυξη ομιλίας, μετά από ένα αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο, κάποια εκφυλιστική νόσο, νεοπλασία ή κρανιοεγκεφαλική κάκωση, δημιουργήθηκε βλάβη στον μηχανισμό της ομιλίας, με αποτέλεσμα η ομιλία του ατόμου να παρουσιάσει σημαντικές διαταραχές ή σε κάποιες περιπτώσεις να απουσιάζει εντελώς. Οι επίκτητες διαταραχές της ομιλίας κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες.

Δυσarthρία

Η δυσarthρία είναι μία διαταραχή της ομιλίας η οποία οφείλεται σε αδυναμία ή κακό συντονισμό μεταξύ των υποσυστημάτων της ομιλίας. Η ομιλία γίνεται αργή, αδύναμη, ανακριβής και ασυγχρόνιστη, ανάλογα με τον τύπο της δυσarthρίας. Μπορεί να εμφανιστεί τόσο σε παιδιά (έχει γίνει αναφορά σε προηγούμενο υποκεφάλαιο) όσο και σε ενήλικες. Συνήθως, στους ενήλικες, είναι αποτέλεσμα εγκεφαλικού επεισοδίου, εκφυλιστικών νοσημάτων (Parkinson, Huntington, σκλήρυνση κατά πλάκας, μυασθένεια Gravis κ.τ.λ.), λοιμώξεων (π.χ. μηνιγγίτιδα), όγκων και καταχρήσεων (π.χ. αλκοόλ), η δηλητηριάσεων. Προκειμένου να παραχθεί ομιλία καθαρή και καταληπτή είναι απαραίτητη η συνεργασία ενός αριθμού υποσυστημάτων. Αδυναμία σε οποιοδήποτε από αυτά τα υποσυστήματα μπορεί να οδηγήσει στην εμφάνιση δυσarthρίας. Το ίδιο μπορεί να συμβεί κι αν τα υποσυστήματα δε είναι καλά συντονισμένα μεταξύ τους. Τα υποσυστήματα αυτά είναι η αναπνοή, η φώνηση, η αντήχηση, η άρθρωση κι η προσωδία.

Οι πνεύμονες παρέχουν την απαραίτητη ενέργεια, ο λάρυγγας δονεί τον αέρα που τον διαπερνά ώστε να παραχθεί φωνή, η μαλακή υπερώα ελέγχει το κλείσιμο μεταξύ στοματικής και ρινικής κοιλότητας, και οι αρθρωτές (χείλη, δόντια, ουρανίσκος, κάτω γνάθος) κινούνται και διαμορφώνουν το ηχητικό κύμα. Αν το αναπνευστικό σύστημα είναι αδύναμο η ομιλία μπορεί να είναι πολύ χαμηλής έντασης ή το μήκος των προτάσεων να είναι πολύ ελαττωμένο. Αν η αδυναμία εντοπίζεται στο λάρυγγα, τότε η φωνή μπορεί να είναι κακή σε ποιότητα και να ακούγεται έντονη διαφυγή αέρα.

Αν η μαλακή υπερώα δε λειτουργεί σωστά μπορεί η ομιλία να ακούγεται υπερρινική ή να μη διακρίνονται μεταξύ τους ήχοι όπως το «τ» και το «ν». Αν οι αρθρωτικές κινήσεις είναι αδύναμες, η ομιλία μπορεί να είναι μπερδεμένη, αργή ή κοπιώδης.

Δυσπραξία

Η απραξία εκτός από τα παιδιά παρουσιάζεται και στους ενήλικες (επίκτητη) κυρίως μετά από αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο και μπορεί να συνυπάρξει με αφασία. Γενικότερα είναι αποτέλεσμα νευρολογικών ασθενειών, κρανιοεγκεφαλικών κακώσεων, ανοξίας του εγκεφάλου και όγκων. Βασικό χαρακτηριστικό της απραξίας, παρόλη την ύπαρξη φυσιολογικού μυϊκού τόνου, είναι η δυσκολία στη θεληματική ή και μετά από εντολή, εκτέλεση κινήσεων που είναι απαραίτητες για την παραγωγή της ομιλίας. Τα χαρακτηριστικά της ομιλίας που μας βοηθούν στην διάγνωση της λεκτικής απραξίας είναι διαταραχές στην άρθρωση, στον τονισμό και ο πολύ αργός ρυθμός του προφορικού λόγου. Σε κάποιες περιπτώσεις για μεγάλο διάστημα ομιλίας δεν υπάρχει φώνηση. Στους ομιλητές με δυσπραξία επηρεάζονται περισσότερο τα φωνήεντα, τα σύμφωνα σ, ζ, ψ, ξ, τσ, τζ και τα συμπλέγματα. Τα αρθρωτικά λάθη στην ομιλία τους δεν είναι σταθερά και φαίνεται ιδιαίτερα στην επανάληψη της ίδιας λέξης. Παρουσιάζονται επίσης δυσκολίες ανάλογα με τις συλλαβές των λέξεων και το μήκος των προτάσεων. Σε περιπτώσεις ελαφριάς ή μέτριας δυσπραξίας του λόγου, είναι δυνατόν να πετύχουμε φυσιολογική ομιλία ή τουλάχιστον ένα καλό επίπεδο άρθρωσης. Σημαντική είναι η θεραπεία στους ενήλικες για

να συνεχιστεί η κοινωνική και επαγγελματική τους ζωή. Σε περιπτώσεις βαριάς λεκτικής δυσπραξίας το παιδί ή ο ενήλικας μαθαίνει εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας (πίνακες συμβόλων, κάρτες, νοηματική γλώσσα).

Εκτός από τη λεκτική απραξία υπάρχουν και άλλα είδη απραξίας, όπου οι μύες δεν εκτελούν σωστά τις εντολές που δίνονται, επειδή έχουν χαθεί πληροφορίες για το πως πραγματοποιούνται εξειδικευμένες κινήσεις. Σε ότι αφορά στη στοματική απραξία υπάρχει δυσκολία στις κινήσεις του στοματικού μηχανισμού, χωρίς την παραγωγή ομιλίας, μετά από εντολή. Αν ζητήσουμε για παράδειγμα από κάποιο παιδί ή ενήλικα με στοματική απραξία να φυσήξει δεν θα το κάνει. Αν όμως του φέρουμε μπροστά του ένα αναμμένο κερι, θα φυσήξει και το σβήσει αυθόρμητα. Η στοματική απραξία επηρεάζει το πρώτο στάδιο της κατάποσης -τη μάζηση-, οδηγώντας πολλές φορές σε δυσφαγία, χωρίς όμως να αλληλεξαρτώνται και πιθανότατα να συνυπάρχει με τη λεκτική απραξία.

Οι επιπτώσεις της δυσπραξίας στους ενήλικες παρουσιάζονται σε κάθε πτυχή της ενήλικης ζωής. Οι δυσκολίες μπορεί να έχουν επίδραση: στην οδήγηση, στην ολοκλήρωση των καθημερινών εργασιών του νοικοκυριού, στο μαγείρεμα, στην προσωπική περιποίηση και αυτοεξυπηρέτηση, στην απαραίτητη επιδεξιότητα των χεριών για γράψιμο και πληκτρολόγηση, στον έλεγχο της έντασης της φωνής, του τόνου και της άρθρωσης, σύγχυση της αντίληψης εξαιτίας της ευαισθησίας στο φως, στο άγγιγμα, στον χώρο, στην γεύση και στις οσμές.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως αν ένα πρόσωπο παρουσιάζει τέτοιου είδους δυσκολίες, όπως αυτές που περιγράφονται πιο πάνω, δεν είναι απαραίτητο να έχει δυσπραξία. Αν όμως ένα άτομο εμφανίζει δυσκολίες αυτού του τύπου, για χρονικό διάστημα, επιβάλλεται η εξέτασή του από ειδικό για να διερευνηθεί η πιθανότητα εμφάνισης της δυσπραξίας